

Straarupringen.

I mine forældres hjem har Straarupringen ofte været omtalt og vist frem. Men hvad er egentlig den "Straarupring" for noget? Ja, som jeg kender den, er det et armbånd af sølv båret om håndleddet.

Illustration 2: Kopi i sølv af Straarupringen på min mors håndled. Der er tale om en designet kopi. Den er mindre end originalen og har lidt andre proportioner, idet den er lidt kraftigere i det. Ringen kan, som det fremgår, også laves i guld, og med og uden lukkemekanisme. Denne her er oplukkelig og er lavet i 70'erne.

Illustration 1: Min mors navn er graveret indvendigt. De mystiske tegn er runer, som de også er på originalen.

Men der er nu tale om en kopi af den ægte Straarupring. Dels er den ægte meget større – dels er den af guld. Den ægte vejer ca. 280 gram og er ca. 20 cm i diameter.

Illustration 4: Billedet er venligst udlånt af nationalmuseet ; må ikke offentliggøres.

Illustration 3: Fra Nationalmuseets Oldtidssamling, rum 22, hvor Straarupringen ses i montren foran Guldhornene. Det er den ring længst til højre af de lodret stillede. Med de små ringe til højre for. Mørkt rum!

Det er usikkert hvordan den har været båret. Nogle gange kaldes den for et diadem, men det tror jeg næppe har været anvendelsen – kræver i hvert fald et stort hoved. Formentlig har den været båret om halsen.

De mystiske runer.

På indersiden står nogle runer, der står LE(TH)RO (hvor TH udtales som det engelske og er D'et i runerne). Der har været megen uenighed om, hvad de betyder. Ringen er ofte nævnt i diverse lærde skrifter om runer alene af den grund.

Teksten på udstillingen i Nationalmuseet lyder: ”Guldhalsring fra Strårup i Jylland med en runeindskrift, som formentlig er et mestermærke: ”Lethro” (mandsnavn). 3.-4. årh.”

Andre mener det er navnet på den kvinde, der bar den. Nogle mener endda, at det nok har været en ældre kvinde, da navnet er i slægt med ordet ”læder”.

Uanset hvad tidsbestemmer runerne altså ringens tilblivelse. I øvrigt nogenlunde samme tid som Guldhornene (hvor der også er indgraveret, hvem der lavede dem). Det er det der hedder ældre germansk jernalder – eller på grænsen hertil (ofte ser man vurderinger af, at ringen stammer fra 400-tallet).

Men tag over at se Straarupringen i den nyrenoverede oldtidsamling – så kan man også lige se Egtvedpigen (som er langt, langt ældre), Solvognen og Guldhornene. Her er også det største guldfund, som også er en ”ring” - den vejer 1,8 kilo!

Hvor, hvornår og af hvem er den fundet?

Nationalmuseet skriver den er fundet i Jylland. Men for os jyder er det jo en noget upræcis angivelse. Ikke engang ”selv Jylland” vil række. Straarup ligger jo lidt syd for Kolding, nærmere betegnet ved Dalby. Straarup er i dag navnet på den hovedgård, der ligger der. Ringen er fundet få hundrede meter nordvest for gården. Det skete i marts 1840.

Finderen eller rettere finderne var ikke ejeren af Straarup, kammerråd Kjær, men 5 af hans ansatte. Den omstændighed gav senere anledning til en lille historie i sig selv. Dalby/Straarup lå nemlig i det der dengang betegnedes som Slesvig, så derfor var der anden lovgivning, retspraksis mv. her end der var få kilometer mod nord. Det betød, at *ejeren* i dette tilfælde kunne få findelønnen – havde det været i kongedømmet, havde det været *finderen*. Kjær fik derfor udbetalt 333 Rigsbankdalere. Det var rigtig mange penge dengang. 1 malkeko kostede f.eks. ca. 22 rbd. Men dengang var der også gevaldig forskel på høj og lav. F.eks. skulle en daglejer arbejde ca. 8 dage for at tjene 1 rbd – men så fik han jo også kosten gratis! De 333 rbd svarede altså til næsten 8 års løn for en daglejer!

De 5 findere fik dog lidt for deres ulejlighed – nemlig 10 rbd hver. Det svarede altså til flere måneders løn til hver. Så lige i nuet har de nok jublet.

Senere var der dog især en af dem der fandt ud af, at Kjær jo havde fået langt mere. Måske havde han hørt om, at det var finderne der skulle have findelønnen/dusøren (hvilket det altså ikke var) – i hvert fald klagede han sammen med en af de andre. Her ”glemte” de dog at nævne de 3 andre. Han klager først til museet, og da han får afslag her klager han til ”Slesvigske Ministerium”. Igen afslag.

Ringen skulle angiveligt være fundet i forbindelse med sløjfningen af en høj (dette dokumenteres både af Kjær og af klagerne i øvrigt også). Men, men. I forbindelse med, at en inspektør fra Nationalmuseet besøgte Dalbyområdet for at kigge på fortidsminder talte han med den daværende ejer af ”Straarup”, Emmy Toft. Hun fortalte, at hun i 1910 (senere har det dog vist sig at være nogle år før) sammen med sin daværende mand havde fået udpeget stedet af en meget gammel mand.

Dette sted var ikke helt overensstemmende med det officielle sted. Det antages, at ”den gamle mand” var klageren/finderne, der ville hævne sig en smule ved at udpege forkert fundsted, da han følte sig uretfærdigt behandlet. Det er der måske ikke noget at sige til. Men juridisk set var alt i orden. Retfærdighed er ikke altid indeholdt i juraen – omend det er det man forsøger.

Illustration 5: Det mest sandsynlige fundsted – markeret med rød cirkel. Oprindeligt gravkammer. Klageren udpegede et sted, der ligger lidt inde på den anden side af vejen. Kilde Nationalmuseet.

Illustration 6: Sådan ser vejforhold med videre ud i dag, år 2009. Ringen er fundet tæt på Skamlingvej, vest for. Der er en lille vigeplads lige nedenfor en større bakke, hvor den formodes fundet i forbindelse med sløjfning af en gravhøj. ca. 500 meter fra rundkørslen.

Historien om fundet, finderne, klagen osv. kan der læses meget mere om i Årbogen for 1990/91 fra Museet på Koldinghus – en meget omfattende, men fremragende artikel på ca. 20 sider, skrevet af Christian Adamsen og Vivi Jensen.

Illustration 7: Billede tager fra fundstedet. Der er ingen opmærkning af stedet, eller i øvrigt nogen information i nærheden. Nedenfor ved Skamlingvejen er der en vigeplads. Bagest i billedet ses Hovedgården Straarup.

Illustration 8: Billedet er taget fra fundstedet mod nord, Koldingfjord anes. Der er meget fin udsigt derfra udover det bakkede landskab, hvor der fundet flere gravhøje og -kamre - altsammen sløffet i dag.

Skal vi grave vores penge ned?

Et er jo hvornår Straarupringen er lavet – noget andet er jo hvornår den har været gravet ned.

Da jeg i forbindelse med denne historie talte med Vivi Jensen fra Koldinghus Museum henledte hun min opmærksomhed på en artikel i tidsskriftet Skalk hvor en historiker ved navn Axboe har fokuseret på at klimatiske forhold kan have spillet ind. Klimaforholdene har jo til alle tider haft stor betydning for mennesket. Det gælder jo også i høj grad i dag, hvor der fokuseres endog særdeles meget på klimaet – og ikke mindst større forandringer. Men som de fleste godt ved har der også tidligere været store forandringer. F.eks. var der i 536 et underligt klima, hvor der var frost i jorden her i Danmark langt ind i juni måned. Andre steder var solen næsten formørket et helt år – der var lav vækst på afgrøderne (på årringe kan man tydeligt se fænomenet netop år 536, og det varer ved ca. 10 år frem). Det har selvfølgelig været en katastrofe for dem der levede den gang. De har ikke kendt den egentlige årsag – en årsag vi ikke med sikkerhed kender den dag i dag! De troede selvfølgelig det var de højere magters vrede der var tale om. Axboe mener derfor der netop på det tidspunkt har været ofret til guderne – og det skulle selvfølgelig være i form af de mest kostbare ting der blev gravet ned i jorden, som de var så dybt afhængige af kunne være frugtbar. Og det hjælp!

Nu om dage nøjes vi jo med at betale mere i energifgifter mv. for at redde klimaet - men nogle mener jo vi lige så godt kunne grave de penge ned. Måske Straarupringen også har været ofret for at få bedre klimatiske forhold.

Dronning Sonja (Norge).

Den nævnte artikel blev i øvrigt til, fordi dronning Sonja og Kong Harald var på besøg i Danmark i 1991 (det var ikke længe efter de var blevet konge og dronning), herunder på officielt besøg i Kolding den 30. oktober 1991. Kongeparret ønskede at se et moderne dansk landbrug – og Straarup blev udvalgt. Proprietærparret, Niels og Lone Sehested, ønskede at give parret en gave til erindring. De valgte så at få fremstillet en formindsket kopi af Straarupringen. Koldinghus blev så bedt om en lille artikel om historien bag. Men i deres research stødte de på flere mærkelige ting, så artiklen blev noget mere omfattende end man havde regnet med.

Vivi Jensen oplyser, at de dengang så et billede (måske i Billedbladet), hvor dronningen rent faktisk bar ringen om håndledet.

Illustration 9: Dronning Sonja og Kong Harald. Har Sonja mon ringen på her?

Hvordan landede den ring så på min mors håndled?

I artiklen fra Koldinghus Museum står der: ”Under besøget på Strårup får Dronning Sonja overrakt en formindsket kopi af Strårupringen, fremstillet af Hans Hansens Sølvmedje i Kolding. Dronning Sonja fortalte den lille pige, at hun for fremtiden skulle holde øje med billeder af dronningen, når hun på Norges nationaldag, den 17. maj er iført nationaldragt. Til den hører sølvsmykker, og da vil Dronning Sonja bære Strårupringen.”

Da jeg for kort tid siden læste dette, var der to ting der faldt mig for brystet. For det første står der på den æske, min mor opbevarer ringen i: ”Lis og Werner Hahn, Klostergade 6, Kolding” (og altså ikke Hans Hansen). Stemplet i ringen er også WH.

For det andet fremgår det af forskellig avisomtale fra det kongebesøg, at Sonjas kopi er i guld – men her står der, velbegrundet, at den er af sølv. Jeg tror på Vivi Jensen – den er af sølv.

Hans Hansens sølvmedie eksisterer ikke mere – men det gør Smykkeværkstedet Vonsild ved Kolding ved Werner Hahn. Werner Hahn fortæller at han indtil 1969 var ansat hos Hans Hansens Sølvmedie, og allerede der lavede 1 eksemplar i guld i 1963 (den vejede 35 gram og tog 17 timer at lave). Siden har han også lavet nogle stykker på sit eget værksted. Så det kan slås fast, at den ring som dronning Sonja fik, altså ikke var udtryk for en ny ide. Allerede mindst 25 år forinden var den blevet lavet. Det er sikkert rigtigt, at det er Hans Hansens Sølvmedje der har fremstillet Sonjas armbånd, for Hahn kendte ikke til den historie med Sonja før jeg fortalte den. Nogle af ringene var oplukkelige andre var det ikke. Werner Hahn oplyser endvidere, at den kan laves i dag for ca. 5-6.000 kr. i sølv og for ca. 20.000 i guld. Hertil skal lægges ca. 2.000 kr, hvis den skal være oplukkelig. Hahn vil ikke påtage sig at lave den længere, men mener den kan laves af en dygtig guldsmed efter eksisterende eksemplar. Tegning og rettigheder til design er uklare. Hahn mener, det måske er Karl Gustav Hansen der har lavet designet.

Der er adskillige i min del af slægten, der har Straarupringen. Min moster Maria var den første der fik en. I forbindelse med at Jenny og Harald Jacobsen (broder til min mormor) var hjemme i Danmark (de boede i Argentina på det tidspunkt), opholdt de sig på Hjarup Vestergaard, hvor de fik stor hjælp af Maria, der dengang var 18 år. Som tak forærede de hende Straarupringen – det var allerede i 1948, og det er muligvis den første, der er lavet overhovedet. Rigmor Straarup (født Nielsen) fortæller hun har fået lavet den efter det armbånd, der blev lavet til Maria. Alle søstre fra Straarup-familien i Hjarup (hvoraf min mor er den ene), menes at være eller have været i besiddelse af mindst 1 ring. Straarupringen er i øvrigt set i brug hos flere andre.

Men der vil selvfølgelig stadig være mulighed for at få sig en Straarupring, hvad enten man er så heldig at få en af de eksisterende eller få en lavet eller foræret. Og man behøver jo ikke grave den ned.

Viborg den 28. marts 2009

Knud Lindkjær Rasmussen